

UMEÅ UNIVERSITET

REGEL FÖR INKÖP AV STRÅLKÄLLOR

Typ av dokument:	<i>Regel</i>
Datum:	<i>2020-08-25</i>
Dnr:	<i>FS 1.1-1674-20</i>
Beslutad av:	<i>rektor</i>
Giltighetstid:	<i>2020-08-25 - Tillsvidare</i>
Område:	<i>Lokaler, IT, miljö och säkerhet</i>
Ansvarig förvaltningsenhet:	<i>Lokalförsörjningsenheten</i>
Ersätter dokument:	<i>"Regel för inköp av joniserande strålning" fastställd av rektor 2016-20-12, Dnr: FS 1.1-2122-16.</i>

UMEÅ UNIVERSITET

Innehåll

Regel för inköp av strålkällor	1
1. Beskrivning.....	3
2. Bakgrund	3
3. Definitioner	4
4. Inköp av strålkällor	5
4.1. Tekniska anordningar	5
4.2. Öppna och slutna strålkällor	5

UMEÅ UNIVERSITET

1. Beskrivning

Denna regel beskriver hur inköp av strålkällor ska gå till för att uppfylla svensk lagstiftning och Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter. Denna regel beskriver också den dokumentation som krävs och de kontakter som ska tas för att uppfylla Umeå universitets regler för strålskydd.

2. Bakgrund

Strålskyddslagen syftar till att skydda människors hälsa och miljö mot skadlig inverkan av strålning. Umeå universitet räknas som en tillståndspliktig verksamhet, vilket innebär att universitetet måste söka och beviljas tillstånd för att bedriva verksamhet med joniserande strålning. Umeå universitet har två tillstånd för sin verksamhet med joniserande strålning: ett samlingstillstånd (SSM2019-1607, CU 08205) för att bedriva verksamhet med joniserande strålning för vetenskapligt ändamål och för undervisning som gäller t.o.m. 2024-03-12; och ett tillstånd för humanstrålning (SSM2016-4122, Am-12069) som gäller t.o.m. 2021-09-30.

Samlingstillståndet omfattar de öppna och slutna strålkällor och tekniska anordningar som kan utsända joniserande strålning som är registrerade av Strålsäkerhetsmyndigheten. Tillståndet omfattar även kasserade strålkällor och radioaktivt avfall.

Tillståndet för humanbestrålning gäller för att överlåta, upplåta, förvärva, inneha och använda röntgenutrustning avsedd för medicinsk röntgendiagnostik. Tillståndet omfattar institutionen för folkhälsa och klinisk medicin, och enheten för yrkes- och miljömedicins verksamhet med iDXA och CT.

Universitetets rektor är ytterst ansvarig och tillståndshavare för verksamheten. Rektor svarar för att de institutioner som bedriver strålningsverksamhet har tillgång till den kompetens och den utbildade personal som krävs för att strålskyddet ska fungera. Båda tillstånden med villkor och registerutdrag finns hos strålskyddssamordnaren på lokalförsörjningsenheten. De finns även tillgängliga på strålskyddswebben.

För att verksamheten ska beviljas tillstånd ställer Strålsäkerhetsmyndigheten allmänna tillståndsvillkor och särskilda strålskyddsvillkor. Ett av dessa villkor är att det ska finnas rutiner för inköp av strålkällor och rapportering av detta.

Styrdokument vid Umeå universitetet ska integrera de perspektiv som ska prägla universitetets verksamhet. Styrdokumentet ska också innehålla en analys av dokumentets konsekvenser i ett jämställdhetsperspektiv. I detta styrdokument har arbetsmiljöperspektivet integrerats. På grund av dokumentets natur och innehåll har så har inget av följande perspektiv särskilt beaktats: studenters-, samverkans-, hållbarhets-, internationella-, tillgänglighets. Styrdokumentet bedöms inte få några konsekvenser för jämställdheten vid Umeå universitet.

UMEÅ UNIVERSITET

3. Definitioner

Avfallsplan

För att uppfylla svensk lagstiftning och Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter måste Umeå universitet säkerställa att det radioaktiva avfall som skickas till förbränning eller släpps ut i avlopp per kalendermånad inte överstiger vissa nivåer. Prefekt/motsvarande ansvarar för det finns en avfallsplan för den lokala verksamheten, att den följs och är förankrad med strålskyddssamordnaren. Strålskyddssamordnaren ansvarar för att sammanställa avfallsplanerna och att det planerade avfallet för hela universitetet inte överskrider de tillåtna nivåerna.

Inventering

Varje år måste Umeå universitet inventera de strålkällor och de anordningar avsedda att utsända joniserande strålning som används i verksamheten. Prefekt/motsvarande ansvarar för inventeringen i den lokala verksamheten och att ifylld inventeringsblankett skickas till strålskyddssamordnaren som ansvarar för att sammanställa de inkomna blanketterna och skicka vidare till Strålsäkerhetsmyndigheten.

Strålskyddsexpert

Strålskyddsexperten är universitetets rådgivande funktion i strålskyddsfrågor. Verksamheter som bedriver arbete med joniserande strålning ska rådfråga strålskyddsexperten om skydd av arbetstagare, allmänhet, djur och miljön mot exponering för joniserande strålning.

Strålskyddssammordnare

Strålskyddssamordnaren på Lokalförsörjningsenheten samordnar universitetets strålskyddsarbete på ett övergripande plan. Strålskyddssamordnaren är universitetets kontaktperson gentemot strålsäkerhetsmyndigheten.

Strålsäkerhetsmyndigheten

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är både en tillståndsprövande myndighet och en tillsynsmyndighet. Myndigheten tar fram regler för verksamheter som hanterar strålning, kontrollerar att den som bedriver verksamhet med strålning följer reglerna och tar sitt ansvar, samt granskar ansökningar och utfärdar tillstånd att bedriva verksamhet med joniserande strålning.

Verksamhet och lokala verksamheter

I tillståndet utfärdat av Strålsäkerhetsmyndigheten räknas Umeå universitet som en verksamhet. Fakulteter, institutioner eller motsvarande benämns i denna regel som lokala verksamheter, och är underordnade och omfattade av den tillståndspliktiga verksamheten.

UMEÅ UNIVERSITET

4. Inköp av strålkällor

Prefekt/motsvarande ansvarar för att inköp av strålkällor till den lokala verksamheten uppfyller svensk lagstiftning, Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter och denna regel. Prefekt/motsvarande ansvarar också för att inköp och all hantering av strålkällor, från mottagandet av öppna strålkällor till bortskaffande av avfall, endast görs/hanteras av personal med rätt utbildning och kompetens.

För mer information om strålskyddsutbildning, se Umeå universitets styrdokument *Regel för strålskydd, avsnitt 9*.

4.1. Tekniska anordningar

Före inköp av tekniska anordningar som kan och är avsedda att utsända joniserande strålning (röntgenutrustning, EC-detektorer, vätskescintillatorer mm.) ska strålskyddsexperten kontaktas för rådgivning.

När beställningen är gjord ska en rapport omgående skickas till universitetets strålskyddssamordnare. Rapporteringen till strålskyddssamordnaren ska innehålla en kopia av beställningen, ansvarig institution och avdelning, fabrikat, typbeteckning, och serienummer.

För EC-detektorer och vätskescintillatorer ska också anges:

- typ av strålkälla,
- aktivitet i Bq och aktivitetsdatum.

För röntgenutrustning ska också anges:

- maximal kV,
- högsta mA.

4.2. Öppna och slutna strålkällor

Vid inköp av slutna strålkällor, eller inköp av öppna strålkällor innehållandes en isotop som inte står med i föregående års inventering för den lokala verksamheten, ska strålskyddsexperten kontaktas för rådgivning.

Strålskyddsexperten behöver inte kontaktas vid inköp av öppna strålkällor innehållandes en isotop som redan ingår i den lokala verksamheten, förutsatt att den står med i föregående års inventering av strålkällor och finns med i den lokala verksamhetens avfallsplan. Detta gäller inte vid inköp av klyvbart material (Uran, Torium, Plutonium), då ska strålskyddsexperten och strålskyddssamordnaren kontaktas inför varje beställning. Strålskyddssamordnaren ska också kontaktas innan beställning om inköpet innebär att det kommer uppstå avvikelser från avfallsplanen för den lokala verksamheten.

När beställning av en strålkälla är gjord ska en rapport omgående skickas till universitetets strålskyddssamordnare. Rapporteringen till strålskyddssamordnaren ska alltid innehålla en kopia av beställningen, ansvarig institution och avdelning samt:

- Aktivitet i Bq (alt. Bq/ml) och aktivitetsdatum
- Sönderfallstyp (alfa, beta eller gamma)